

แนวทางการสร้างรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธบูรณาการ
ของนักเรียนโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนในการเผชิญกับความผิดหวัง
**Guidelines for creating a form of integrated mental strength in
Buddhist style of Khon Kaen Wittayayon School students in
the face of disappointment**

พระมหาสมพงษ์ ปญฺญารโ¹,
พระมหาภิรัฐกรณ อัสมาลี², พระมหาสมชาย กิตติปัญโญ³,
ประยูร แสงใส⁴, อุดลย์ หลานวงศ์⁵, ชยันต์ บุญพิโย⁶ และศิริรัตน์ ประศรี⁷,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3,4,5,6}

นักวิชาการอิสระ⁷

**Phramaha Somphong Paññādharo¹,
Phramaha Piratkorn Amsumali²
Phramaha Somchai Kittipañño³, Prayoon Saengsai⁴,
Adul Lanwong⁵, Chayun Boonpiyo⁶ and Sirorat Prasri⁷**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand^{1,2,3,4,5,6}
independent scholar⁷
Corresponding Author; Email: pannadharo.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจทางพุทธศาสนา เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนเมื่อเผชิญกับปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศ และเพื่อเสนอแนวทางการสร้างและส่งเสริมรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธบูรณาการแก่นักเรียนโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนในการเผชิญกับความผิดหวัง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวนทั้งสิ้น 329 คนได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ พระสอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน 1 รูปครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมจำนวน 7 คนและครูฝ่ายแนะแนวจำนวน 1 คนได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยการ

วันที่รับบทความ: 14 เมษายน 2563; วันที่แก้ไขบทความ 28 เมษายน 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 29 เมษายน 2563

Received: April 14, 2020; Revised: April 28, 2020; Accepted: April 29, 2020

หาค่าร้อยละเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอดแทรกเข้ามาประกอบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชน ช่วยให้เยาวชนสามารถเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ ช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการใช้ชีวิตประจำวันตามหลักอริยสัจ 4 สติปัฏฐาน 4 ไตรสิกขา 3 โลกธรรม 8 กัลยาณมิตร และไตรลักษณ์ เน้นให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุแห่งปัญหา และใช้สติในการแก้ปัญหาต่างๆ โดยให้นักเรียนหาสาเหตุของการเกิดปัญหา โดยการตั้งอยู่ในความไม่ประมาทมีการพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้การกระทำหรือการตัดสินใจนั้นๆไม่ผิดพลาด และส่งผลต่อเสียต่างๆทั้งตัวเองและผู้อื่น

เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศด้วยตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศด้วยตนเอง อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 ระดับรองลงมาคือ ระดับความคิดเห็นมาก จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 ระดับความคิดเห็นมากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 ระดับความคิดเห็นน้อย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 และระดับความเห็นน้อยที่สุด จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 3.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .937 และการแปลผลค่าเฉลี่ยว่าการตัดสินใจหรือการแก้ปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศด้วยตนเองอยู่ในระดับมาก

แนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธของนักเรียนในการเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ โรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจแก่นักเรียนในการเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ โดยเน้นกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรม/โครงการนี้ทุกปี นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวในการใช้ชีวิต การคบเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้องพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สอบถามประเด็นปัญหาและปรึกษาปัญหาพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการเตรียมใจรับมือกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ นอกจากนี้ยังได้ประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook)

ไลน์ (Line) เป็นสื่อกลางในการเชื่อมต่อระหว่างผู้ให้คำแนะนำหรือปรึกษาและผู้รับการแนะนำหรือปรึกษาสามารถสื่อสารกันได้

คำสำคัญ: การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ; ความผิดหวัง; พุทธบูรณาการ

Abstracts

The research has three objectives of as Follows to study the Buddhist concepts of building up the mind strength. to study the students' the mind strength to face the disappointment in making the opposite sex friends. to build up the Buddhist-integrated model of students' mind strength of KhonkaenWityayon School. The samples used in this study were 329 mathayomsuksa 4-6 students, selected by simple random sampling technique. By lottery As for the key informance group, consisting of 1 Buddhist teaching monk, teachers of social studies. Religion and culture areas 7 persons and 1 guidance teacher were obtained by purposive sampling. And find the average, percentage, and standard deviation Both the total and each side according to the method (Likert) and then interpret.

The research methodology is qualitative and quantitative research with participant observations and in-depth interviews. The group of 309 samples is divided into four groups; Buddhist monk teachers who taught Buddhist subject, the teachers of social studie, religion and cultural areas, the consultative teachers and the high school students at KhonkaenWityayon School.

The results of the findings were found as follow:

The concept of applying the principles of Buddhism; Ariyasacca(the four Noble truths), Satipathanasutta (the four Foundation of Mindfulness), the Tisikkha (Threefold Training), Lokdhamma (the eight worldly Condition), Kalyanamitta (Good Company) and the three Tilakkhana (Characteristics), in procedure of studying and teaching to build up the students' mind strength has support them to be able to face the disappointment in making the opposite sex friends by emphasizing students to understand the cause of problems (Suffering) according to the Ariyasacca- the four Noble truths) mindfully, reasonably and carefully.

The arithmetic mean of 78 students who made themselves a decision or solution in making the opposite sex friend is in the average level with 37.4 %, in the good level of 70 students with 35.2 %, in the excellent level of 67 students with 15.6%, in the fair level of 55 students with 10.1 % and in the poor level of 31 students with 20.1 %. The conclusion of arithmetic mean is 3.52. The standard deviation is 9.37. The result of the arithmetic mean show that decision and solution in making the opposite sex friends is very good.

In the procedure of studying and teaching of school there is the model of building up the Buddhist-integrated students' mind strength to be able to face the disappointment in making the opposite sex friends. In school there is an annual activity of the virtuous camp to promote students to building up the mind strength, emphasizing practicing meditation

In addition, there is promotion of giving knowledge on consultative and suggestive way to properly make the opposite sex friends. Student who have problems in their life can question and consult all the time, by using the virtuous camp activity and the media of the social network such as a Facebook, a Line to communicate in two ways.

Keywords: Tobuid up mind strength; Disappointment; Buddhist-integrated

บทนำ

ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวัตถุ แต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจ ค่านิยม และสังคมไทย คนไทยประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมทางด้านจิตใจอย่างชัดเจนหลายประการ เช่น วัตถุนิยม นิยมความหรูหราฟุ่มเฟือย ยกย่องคนรวยโดยไม่คำนึงถึงความร่ำรวยมาได้โดยวิธีใดเกิดการแข่งขันเอาัดเอาเปรียบ ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม เบียดเบียนเอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ทางสังคมเกิดขึ้น และปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเยาวชนที่ถือว่าเป็นอนาคตของชาติ ซึ่งแสดงออกเป็นปัญหาพฤติกรรมหลายประการ เช่น ดื้อ ไม่เชื่อฟัง ละเมิดกฎกติกาต่างๆ มีแฟน และมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้ยาเสพติด การทำผิดกฎหมาย เป็นต้น ปัญหาพฤติกรรมบางอย่างเกิดขึ้นมานาน และยากต่อการแก้ไข การป้องกันปัญหาจึงมีความจำเป็นและสำคัญมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

สภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันที่เด่นชัดในปัจจุบัน คือปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไทยไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอาจเริ่มมาจากจุดเล็กๆ เช่น การคบเพื่อนการดื่มเหล้าการสูบบุหรี่ เป็นต้น (สำนักสถิติพยากรณ์, 2558 : 26)

จากสภาพปัญหาสังคมที่กล่าวและยกตัวอย่างมาข้างต้นมีสาเหตุมาจากสภาพจิตใจของเยาวชนที่ไม่มีความพร้อมในการดำเนินชีวิตในสังคม การป้องกันปัญหาดังกล่าว ควรเริ่มตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพจิตตั้งแต่เด็ก เด็กที่มีพัฒนาการของสุขภาพจิตดี จะมีบุคลิกภาพดี และมีภูมิคุ้มกันโรคทางจิตเวช และช่วยป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่นได้อย่างมาก

เช่นกัน ผู้ปกครองและผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งหลาย จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพจิตของเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้สังคมและสิ่งแวดล้อมก็ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และวัยรุ่นเช่นเดียวกัน

จังหวัดขอนแก่นนับว่าเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางด้านการศึกษาการสาธารณสุขการเงินและธุรกิจบริการโดยจังหวัดขอนแก่นมีการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์จังหวัดนครราชสีมา (GPP : Gross Provincial Product at Market Prices) ซึ่งในปีพ.ศ. 2560 อยู่ที่ 204,122 ล้านบาทเป็นลำดับที่ 17 ของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 26) แสดงให้เห็นว่าจังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างมาก และปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน กลับเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ดังที่ข่าวที่ปรากฏให้เห็น เช่น สถิติของโรงพยาบาลขอนแก่นระบุว่า มีการฆ่าตัวตายของเยาวชน เพราะด้วยเรื่องเล็กน้อยที่กระทบจิตใจ ซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดและเพิ่มมากขึ้นตามหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า เยาวชนไม่มีความเข้มแข็งทางจิตใจในการเผชิญกับความผิดหวัง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงต้องทำวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนของโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนในการเผชิญกับความผิดหวังเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งในจิตใจของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนมีจิตใจที่เข้มแข็งเมื่อเผชิญกับความผิดหวังในชีวิต และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีสติสัมปชัญญะ และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจการรู้จักผิดชอบชั่วดีโดยใช้หลักสัมมาทิฐิ เพื่อให้เยาวชนซึ่งถือว่าเป็นอนาคตของสังคมมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นผู้มีความเจริญทางจิตใจได้อีกทั้งเพื่อเป็นรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธของเยาวชนของโรงเรียนให้กับสถาบันทางการศึกษาอื่นๆ ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เยาวชนมีการพัฒนาทั้งทางสติปัญญาและวุฒิภาวะทางอารมณ์อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจในทางพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนเมื่อเผชิญกับปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศ

3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธของเยาวชน
ของโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนในการเผชิญกับความผิดหวัง

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสอนวิชาพระพุทธศาสนา
จำนวน 1 รูป ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 7 คน ครูฝ่าย
แนะแนว จำนวน 1 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ภาค
เรียนที่ 1/2562 จำนวน 2,390 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,399 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวนทั้งสิ้น 329 คน
โดยการเทียบตารางของเครชซีและมอร์แกน Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2554
: 126) จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,390 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก
ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informances) ได้แก่ พระสอนวิชาพระพุทธศาสนาจำนวน
1 รูป ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมจำนวน 7 คน และครูฝ่ายแนะแนว
จำนวน 1 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ชุดได้แก่ 1) แบบสอบถาม เพื่อ
เก็บรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการสร้างรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธบูรณาการ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ในการเผชิญกับความ
ผิดหวังใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ด้านสภาพปัญหาคบเพื่อน
ต่างเพศ และ 3) ด้านรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงบูรณาการมีลักษณะเป็นมา
ตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามหลักการของ (Likert) (สุวรีย์ ศิริโกคา
ภิรมย์, 2546 : 142) 2) แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็ง
ทางจิตใจเชิงบูรณาการของนักเรียนในการเผชิญกับความผิดหวัง โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ

3. การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนเชิงพุทธบูรณาการ 2) ศึกษาพิจารณาและกำหนดประเด็นคำถามให้ครอบคลุมความมุ่งหมายและขอบเขตการศึกษา ค้นคว้า 3) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด 4) นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปสัมภาษณ์จริงต่อไป

3.2 การสร้างแบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำคำถาม 2) สร้างแบบสอบถามตามแนวคิดเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ครบถ้วนสมบูรณ์แบบก่อนนำไปสอบถามจริงต่อไป

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย มีการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามในการวิจัยเพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหา และโครงสร้าง (Content Validity) รวมทั้งความเหมาะสมของคำถาม โดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถาม จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามระหว่าง 1.00 แบบสอบถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงของเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3.2 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Try - out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบวัดความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบัค (Cronbach) ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ .846

3.3.3 ผู้วิจัยได้แก้ไขและปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ได้จากการทดลองใช้พร้อมจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล 2) ผู้วิจัยพร้อมคณะผู้วิจัยและอาสาสมัครช่วยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามโดยจัดการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือวิจัยและประเมินผลเชิงพรรณนาระบุแนวทางวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนเชิงพุทธบูรณาการ 4) นำแนวทางที่ได้จากข้อ และเสนอต่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบจริง 5) ลงพื้นที่เพื่อประเมินผลคณะผู้วิจัยและอาสาสมัครช่วยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูล 6) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อสรุปแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนเชิงพุทธบูรณาการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์โดยวิธีเชิงวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) ถอดเทปการสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 2) ประมวลผลข้อมูลโดยการแยกแยะแต่ละคำถามและตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลของแต่ละตำแหน่งแต่ละคำถามมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 4) สรุปผลการวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการสร้างรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนของโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนในการเผชิญกับความผิดหวังใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ด้านสภาพปัญหาคบเพื่อนต่างเพศ และ 3) ด้านรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงบูรณาการมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามหลักการของ (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 13 ข้อ ซึ่งได้ใช้คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5

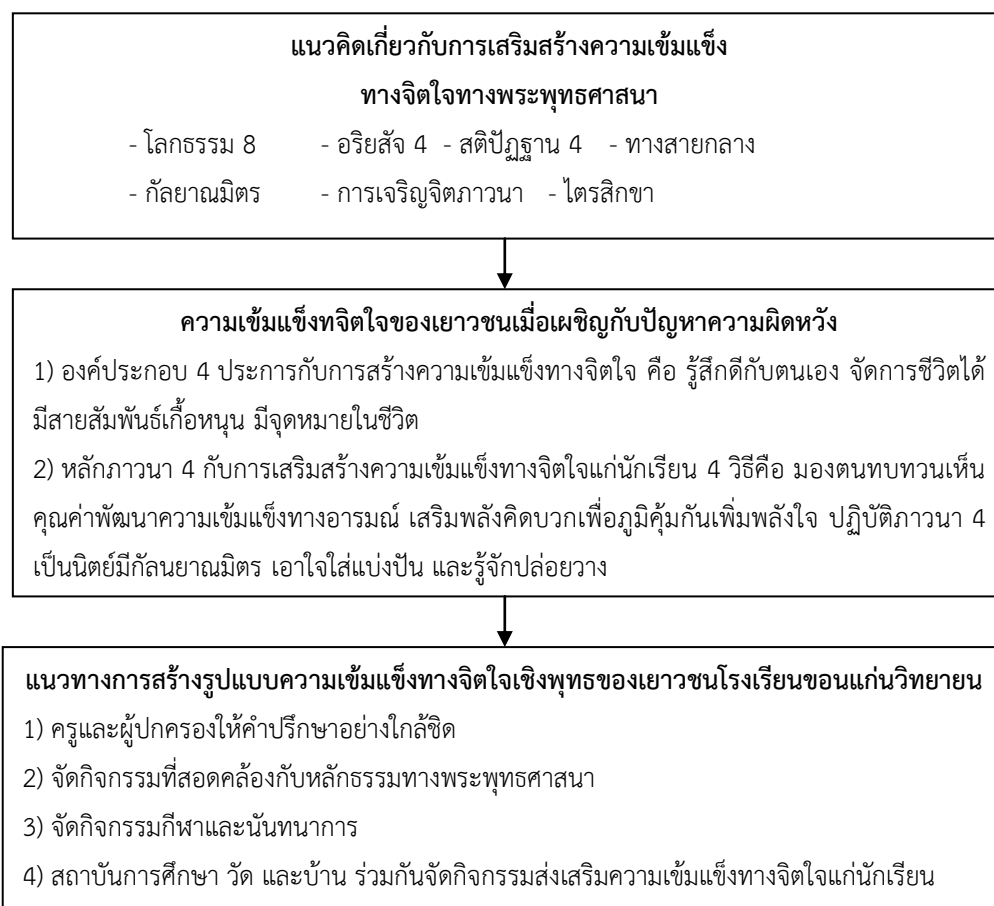
ระดับโดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งรายรวมและรายด้านตามวิธีการของ (Likert) แล้วนำไปแปลผล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงเป็นแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและปลายเปิดจากแบบสอบถาม

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจตามหลักการของพระพุทธศาสนา พบว่า ครูอาจารย์ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอดแทรกเข้ามาในการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนให้เยาวชนสามารถเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศโดยส่วนใหญ่แล้วมีการนำหลักธรรมมาประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้แก่นักเรียนมีทักษะในการใช้ชีวิตและมีความเข้มแข็งในการเผชิญกับความผิดหวังในด้านต่างๆ คือ อริยสัจ 4 สติปัฏฐาน 4 ไตรสิกขาโลกธรรม 8 กัลยาณมิตร ไตรลักษณ์

1.1.1 อริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อเกิดความเข้มแข็งเข้าใจแก้ไขและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่าอริยสัจ 4 คือ ความจริงที่นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้เมื่อมีทุกข์มีเหตุแห่งทุกข์ความดับทุกข์และหนทางแห่งการดับทุกข์ ซึ่งเมื่อนักเรียนได้เข้าใจถึงหลักธรรมก็จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศหรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นโดยจะสามารถรับรู้ถึงความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ขึ้นการดับทุกข์ของปัญหาและแนวทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์นั้นได้และมีสติปัญญาในการไตร่ตรองสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

1.1.2 สติปัฏฐาน 4 โดยครูจะสอนให้นักเรียนยึดหลักธรรมมาปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดความประมาทใช้สติพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้รอบครอบและไม่ให้ตัดสินใจได้ผิดพลาดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) โดยกล่าวไว้ว่า การนำเสนอหลักสติปัฏฐาน 4 มาใช้เพื่อให้สามารถตั้งอยู่บนความไม่ประมาท (อัมปมาท) หรือเพื่อมีชีวิตอยู่อย่างไม่ขาดสติหรือการใช้สติเสมอในการครองชีวิตเพื่อให้นักเรียนได้ใช้สติปัญญาเสริมสร้างตนเองไม่ก่อให้เกิดความประมาทและผิดพลาดในการดำเนินชีวิตและอยู่อย่างมีสติตลอดเวลา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541 : 89)

1.1.3 ไตรสิกขาโดยครูจะสอนให้นักเรียนยึดปฏิบัติเพื่อให้มีสมาธิและเกิดสติในการครองตนเกิดปัญญาและสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า ไตรสิกขาประกอบด้วยศีลสมาธิปัญญาซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้คนสามารถเจริญและพัฒนาไปด้วยความดีงามในการใช้ชีวิตซึ่งยึดหลักธรรม

ไตรสิกขามาปฏิบัตินักเรียนก็จะสามารถเจริญไปด้วยความดีงามสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552 : 75)

1.1.4 โลกธรรม8โดยครูจะสอนให้นักเรียนรู้และเข้าใจถึงความเป็นไปของโลกมีเกิดและมีดับไม่ยึดติดกับสิ่งใดสามารถรับรู้ถึงสภาพความผิหวางต่างๆที่เกิดขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสําลึกรักสุทธีได้กล่าวไว้ว่าโลกธรรม8คือความเป็นไปตามธรรมชาติของโลกหมุนเวียนไปตามเวลามีเกิดมีดับซึ่งนักเรียนจะได้เข้าใจถึงความผิหวางต่างๆที่เกิดขึ้นมีผิหวางก็มีสมหวังมีเสียใจก็มีดีใจเป็นธรรมชาติของโลกที่สามารถเกิดขึ้นหมุนเวียนกันไป

1.1.5 กัลยาณมิตรโดยครูจะเน้นสอนให้นักเรียนเลือกคบเพื่อนที่ดีมีลักษณะที่เป็นกัลยาณมิตรและเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ผู้อื่นเช่นกันซึ่งเป็นสิ่งที่เจริญและทำให้เป็นเองสูงส่งมีคุณค่าเป็นหน้าที่ของบัณฑิตและนักปราชญ์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) โดยกล่าวไว้ว่าบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำชี้แจงชักจูงช่วยเหลือบอกช่องทางให้ดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกศึกษาถูกต้อง ดังนั้นเมื่อเรามีกัลยาณมิตรที่ดีจะทำให้เราสามารถดำเนินไปในทางที่ถูกต้องสามารถและนำสั่งสอนซึ่งกันและกันได้ให้เห็นถึงความดีงามตามหลักธรรม

1.1.6 ไตรลักษณ์การตระหนักรู้เท่าทันความจริงที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยที่สอดคล้องกันตามหลักปฏิจสมุปปาฬฐักปล่อย-วางไม่ยึดติดในสิ่งไร้สาระ

1.2 ความเข้มแข็งทางจิตใจของเยาวชนเมื่อเผชิญปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนสรุปได้ว่าในปัจจุบันเยาวชนมีปัญหาและเผชิญกับความผิหวางในหลายๆด้านโดยเฉพาะปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศปัญหาความรักในวัยเรียนเยาวชนได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาจัดการกับความผิหวางในการคบเพื่อนต่างเพศโดยนำความรู้จากการเรียนการให้คำแนะนำจากครูอาจารย์และความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาและการจัดการกับความผิหวางแต่ยังไม่ได้เห็นความสำคัญในการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.3 รูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธของเยาวชนในการเผชิญกับความผิหวางในการคบเพื่อนต่างเพศพบว่าโรงเรียนได้มีรูปแบบการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธของเยาวชนในการเผชิญกับความผิหวางในการคบเพื่อนต่างเพศโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของ

เยาวชนในการเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศโดยเน้นกิจกรรมการเข้าค่าย
คุณธรรมจริยธรรมซึ่งแต่ละโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรม/โครงการนี้ทุกปีแม้กิจกรรมหลักจัดปี
ละครั้ง แต่ยังมีกิจกรรมให้ความรู้ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางการใช้ชีวิตการคบ
เพื่อนต่างเพศที่ถูกต้องในการคบเพื่อนต่างเพศอยู่ตลอดพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้
สอบถามประเด็นและปรึกษาปัญหาพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการเตรียมใจรับมือกับความ
ผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศโดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนไม่ค่อยกล้าที่จะปรึกษาปัญหากับครู
อาจารย์แต่มักจะแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองหรือเลือกที่จะปรึกษาปัญหากับเพื่อนจึงอาจทำให้
เยาวชนแก้ไขปัญหามิได้เพราะขาดประสบการณ์และอาจเกิดปัญหาอื่นตามมา
มากมาย

2. ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

จากสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตอบประเด็นปัญหาความเข้มแข็งทางจิตใจของ
เยาวชนเมื่อเผชิญปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศ จึงสามารถสรุปให้เห็นผลข้อมูลเชิงปริมาณ
ได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป พบว่า การศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 98 คน คิด
เป็นร้อยละ 33.11 ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 33.56 และ
ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า
การให้ความสำคัญกับการคบเพื่อนต่างเพศ อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 82 คน คิดเป็น
ร้อยละ 56.8 รองลงมา คือ เห็นว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3
ระดับน้อย จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 ระดับมากที่สุด จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ
7.6 และระดับน้อยที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 3.29 อยู่
ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการเผชิญกับปัญหาการคบ
เพื่อนต่างเพศอยู่เสมอ อยู่ในระดับความคิดเห็นน้อย จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8
รองลงมา คือ ระดับความคิดเห็นปานกลาง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 ระดับความ
คิดเห็นน้อยที่สุด 41 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 ระดับความคิดเห็นมาก จำนวน 64 คน คิด
เป็นร้อยละ 7.1 และระดับความคิดเห็นมากที่สุด จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2
ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 2.31 อยู่ในระดับน้อย การได้ปรึกษาและปฏิบัติตามคำแนะนำจาก
ผู้ใหญ่เมื่อต้องคบเพื่อนต่างเพศ อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง จำนวน 100 คน คิดเป็น
ร้อยละ 31.7 รองลงมาคือ ระดับคิดเห็นน้อย จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 ระดับ

ความคิดเห็นมาก จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด จำนวน 63 คิดเป็นร้อยละ 11.1 และระดับความคิดเห็นมากที่สุด 59 คิดเป็นร้อยละ 6.6 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 2.83 อยู่ในระดับปานกลาง

การเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศท่านได้มีการปรึกษากับผู้ใหญ่ มากน้อยเพียงใด ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 รองลงมา คือ ระดับความคิดเห็นน้อย จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2 และระดับความคิดเห็นมากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตามลำดับมีค่าเฉลี่ย 2.65 อยู่ในระดับปานกลาง

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการนำหลักธรรมมาใช้เมื่อเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศอยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 รองลงมา คือ อยู่ในระดับความคิดเห็นน้อย จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ระดับความคิดเห็นมาก จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 ระดับความคิดเห็นมากที่สุด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 และระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 3.05 อยู่ในระดับปานกลาง

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การมีความรู้สึกหงุดหงิดเมื่อต้องเผชิญปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศหรือภาวะกดดันในการคบเพื่อนต่างเพศ อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาคือ ระดับความคิดเห็นน้อยจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 ระดับความคิดเห็นมาก จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 และระดับความคิดเห็นมากที่สุด จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 2.54 อยู่ในระดับปานกลาง

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการมีความกังวลเมื่อต้องเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ อยู่ในความคิดเห็นระดับปานกลาง จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9 รองลงมาคือ ระดับความคิดเห็นน้อย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9 ระดับความคิดเห็นมาก จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 และระดับความคิดเห็นมากที่สุดจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 2.58 อยู่ในระดับปานกลาง

นักเรียนโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการรู้สึกเสียความมั่นใจเมื่อเจอสถานการณ์ ผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ อยู่ในความคิดเห็นระดับปานกลาง จำนวน 109 คน คิดเป็น ร้อยละ 43.2 รองลงมา คือ ระดับความคิดเห็นน้อย จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 ระดับความคิดเห็นมากจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด 44 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 และระดับความคิดเห็นมากที่สุด 24 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ย 2.79 อยู่ในระดับปานกลาง

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศด้วย ตนเอง อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 รองลงมาคือ ระดับความคิดเห็นมาก จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 ระดับความคิดเห็นมากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 ระดับความคิดเห็นน้อย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 และระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ มี ค่าเฉลี่ย 3.52 อยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการสร้างและส่งเสริมรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจของนักเรียน เวลาเผชิญกับความผิดหวังตามหลักพุทธบูรณาการ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หัวหน้าและครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ครูแนะแนวและพระสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน วิเคราะห์สรุปผลการสัมภาษณ์ได้ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 แนวทางการสร้างและส่งเสริมรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจของนักเรียน เวลาเผชิญปัญหากับความผิดหวัง ครูผู้สอนและผู้ปกครองควรแนะนำตักเตือน ยกตัวอย่าง บุคคลที่เผชิญปัญหาความผิดหวังว่า เขามีวิธีการปรับตัวอย่างไรจึงนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม 3 พลัง คือ วัด ชุมชน โรงเรียน ส่งเสริมนักเรียนให้มีจิตใจเข้มแข็งผ่านกิจกรรมต่างๆ ให้กำลังใจ มองโลกในแง่ดี เพื่ออนาคต ที่ดี เชิญครูจิตวิทยาแนะแนวให้คำแนะนำปรึกษาหาทางออก นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรม นันทนาการ เช่น การเดินป่าหรือทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งด้านธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ป่าใหญ่ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาต่างๆ ในด้านกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาให้นักเรียนได้สวดมนต์ไหว้พระ ทำความสะอาดศาสนสถาน แม่เมตตา เจริญ จิตภาวนา และกิจกรรมกีฬาที่จะทำให้เด็กนักเรียนที่ผิดหวังลืมความทุกข์ได้ สรุปคือใช้หลักบรร

บ้าน วัด โรงเรียน ช่วยกันหาทางออกให้แก่เรียนอย่างใกล้ชิด นี่คือการสร้างแบบสร้างเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจแก่นักเรียนเวลาเผชิญความผิดหวัง

3.2 การสร้างและส่งเสริมรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจแก่นักเรียนเวลาผิดหวังตามหลักพุทธธรรม การจัดกิจกรรมโดยใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิและปัญญา ฝึกฝนให้นักเรียนมีสติ ระลึกได้ และสัมปชัญญะ รู้เท่าทันกับสิ่งที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาความผิดหวังที่เกิดขึ้นตามหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธและมรรค รวมถึงการคิดแบบแยกแยะโยนิโสมนสิการ นอกจากนี้ควรฝึกให้นักเรียนเข้าใจหลักกฎธรรมชาติที่ว่า สรรพสิ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป พยายามถอนอุปาทาน ความยึดถือว่าสิ่งนั้นๆ เป็นของเราตลอดไป การเจริญจิตภาวนา สวดมนต์ไหว้พระหรือศึกษาพุทธศิลป์ในศาสนสถาน จะคลายทุกข์จากความผิดหวังของนักเรียนได้

3.3 การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจแก่นักเรียนเวลาเผชิญความผิดหวัง โดยครอบครัว ครูผู้สอน จิตแพทย์ สถานศึกษา สถาบันทางศาสนาและเพื่อนๆ ครอบครัวจะต้องให้ความรัก ความอบอุ่น กำลังใจและคำปรึกษานักเรียนอย่างใกล้ชิด ครูผู้สอนให้กำลังใจโดยเสริมแรงบวกให้นักเรียน นำเนื้อหาสาระการเรียนรู้มาปลูกฝังในชีวิตประจำวัน ชี้ความถูกและบอกความผิด จิตแพทย์ควรให้คำแนะนำแก่นักเรียนเวลาผิดหวัง เพราะจิตแพทย์จะเรียนรู้ปัญหาทางจิตใจของผู้ประสบกับความผิดหวังได้เป็นอย่างดี เช่น การผ่อนคลายด้วยจิตบำบัด หรือด้วยกิจกรรมอื่นใดที่จะทำให้เด็กที่ผิดหวัง ไม่เกิดความเครียดและเขาจะปรับตัวได้ตามแนวทางของจิตแพทย์ สถานศึกษาเป็นสถาบันที่หล่อหลอมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถ ความฉลาดทางอารมณ์ ความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักธรรมทางศาสนาที่นับถือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาให้คณะครูได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง สถาบันทางศาสนา โรงเรียนควรประสานกับคณะสงฆ์ผู้ทรงภูมิธรรม ภูมิรู้ ให้เข้ามามีบทบาทในการฝึกอบรมให้นักเรียนได้รู้เข้าใจหลักคำสอน และนำไปใช้เวลาเผชิญปัญหาความผิดหวัง ให้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เช่น พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การจัดค่ายพุทธบุตร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การเป็นจิตอาสาเชิงพุทธเพื่อช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่องและดำเนินการอย่างจริงจังจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจแก่นักเรียนเวลาเผชิญกับปัญหาความผิดหวังได้ เพื่อน ในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อนักเรียนมากที่สุด เพราะเป็นวัยที่เขาจะหันเหตัวเองไปสนิทสนม ทำกิจกรรมกัน เทียวหรือเรียนด้วยกัน ดังนั้นทางผู้ปกครอง

ครูผู้สอนควรให้ข้อคิดการคบเพื่อนแก่นักเรียน โดยให้เขารู้จักแยกแยะว่าคำแนะนำหรือการให้คำปรึกษาของเพื่อนเรื่องใดควรไม่ควร เหมาะสมหรือไม่ และหากเพื่อนคนใดพูดให้กำลังใจหรือแนะนำเรื่องใดก็ควรนำมาพินิจ วิเคราะห์ระดับใดที่ปฏิบัติได้ หากปฏิบัติได้ก็ให้ปรึกษาพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูผู้สอน รวมถึงสถาบันทางสังคมอื่นๆ ที่ช่วยหาทางออกให้แก่เด็กที่ผิดหวังได้ เพื่อนจึงมีบทบาทที่สำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ระดับหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจตามหลักการของพระพุทธศาสนาครูส่วนใหญ่ได้นำหลักธรรมมาสอนนักเรียนในเรื่องการเผชิญหน้ากับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ ได้แก่

1.1 อริสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อเกิดความเข้มแข็ง เข้าใจ แก้ไข และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้เพราะอริสัจ 4 เป็นกระบวนการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่าอริสัจ 4 คือความจริงที่นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้เมื่อมีทุกข์ มีเหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และหนทางแห่งการดับทุกข์ ซึ่งเมื่อนักเรียนได้เข้าใจถึงหลักธรรมก็จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศหรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นโดยจะสามารถรับรู้ถึงความทุกข์ที่จะเกิดขึ้น เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ขึ้น การดับทุกข์ของปัญหาและแนวทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์นั้นได้ และมีสติปัญญาในการไตร่ตรองสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

1.2 สติปัฏฐาน 4 โดยครูจะสอนให้นักเรียนยึดหลักธรรมมาปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดความประมาท เพราะว่าการฝึกอบรมให้นักเรียนมีสติรู้เท่าทันกับปัญหาที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เด็กนักเรียนแก้ปัญหาได้ ใช้สติพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้รอบครอบและไม่ให้ตัดสินใจได้ผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) โดยกล่าวไว้ว่า การนำเสนอหลักสติปัฏฐาน 4 มาใช้เพื่อให้สามารถตั้งอยู่บนความไม่ประมาท (อัปมาท) หรือเพื่อมีชีวิตอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือการใช้สติเสมอในการครองชีวิต เพื่อให้เด็กนักเรียนได้ใช้สติปัญญาเสริมสร้างตนเองไม่ก่อให้เกิดความประมาทและผิดพลาดในการดำเนินชีวิต และอยู่อย่างมีสติตลอดเวลา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541 : 89)

1.3 ไตรสิกขา โดยครูจะสอนให้นักเรียนยึดปฏิบัติเพื่อให้มีสมาธิและเกิดสติในการครองตน เกิดปัญญาและสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ เพราะไตรสิกขาเป็นวิธีฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ช่วยขัดเกลากาย จิต เกิดปัญญาได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้คนสามารถเจริญและพัฒนาไปด้วยความดีงามในการใช้ชีวิต ซึ่งยึดหลักธรรมไตรสิกขามาปฏิบัติ นักเรียนก็จะสามารถเจริญไปด้วยความดีงาม สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 69)

1.4 โลกธรรม 8 โดยครูจะสอนให้นักเรียนรู้และเข้าใจถึงความเป็นไปของโลก มีเกิดและมีดับ ไม่ยึดติดกับสิ่งใด สามารถรับรู้ถึงสภาพความผิดหวังต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสาลี รักสุทธี ได้กล่าวไว้ว่า โลกธรรม 8 คือความเป็นไปตามธรรมดาของโลก หมุนเวียนไปตามเวลา มีเกิดมีดับ ซึ่งนักเรียนจะได้เข้าใจถึงความผิดหวังต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีผิดหวังก็มีสมหวัง มีเสียใจก็มีดีใจเป็นธรรมดาของโลกที่สามารถเกิดขึ้นหมุนเวียนกันไป

1.5 กัลยาณมิตร โดยครูจะเน้นสอนให้นักเรียนเลือกคบเพื่อนที่ดีมีลักษณะที่เป็นกัลยาณมิตรและเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ผู้อื่นเช่นกันซึ่งเป็นสิ่งที่เจริญและทำให้เป็นเอง สูงส่งมีคุณค่าเป็นหน้าที่ของบัณฑิตและนักปราชญ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) โดยกล่าวว่า บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยเหลือบอกช่องทางให้ดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกศึกษาถูกต้อง ดังนั้นเมื่อเรามีกัลยาณมิตรที่ดีจะทำให้เราสามารถดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง สามารถและนำสั่งสอนซึ่งกันและกันได้ให้เห็นถึงความดีงามตามหลักธรรม

1.6 ไตรลักษณ์การตระหนักรู้เท่าทันความจริงที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยที่สอดคล้องกันตามหลักปฏิจาสุมุปาบท รู้จักปล่อย-วาง ไม่ยึดติดในสิ่งไร้สาระ

2. สภาพปัญหาคบเพื่อนต่างเพศของเยาวชน (ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย) โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน สภาพปัญหาของเด็กนักเรียน พบว่า ปัญหาในเรื่องของการคบเพื่อนต่างเพศและความรักในวัยเรียน ซึ่งครู อาจารย์ได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาสอดแทรกและให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งนักเรียนก็นำหลักธรรมที่ได้เรียนรู้มาปรับใช้ในการคบเพื่อนต่างเพศและเรื่องความรักเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฤทัยรัตน์ วร

กิจโจคม กล่าวไว้ว่า การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตสามารถทำให้ชีวิตเกิดความสุขดำเนินไปอย่างถูกต้องซึ่งทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างสงบสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (ฤทัยรัตน์ วรกิจโจคม, 2551 : 145)

จากสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนจากแบบสอบถาม พบว่า ด้านที่มีปัญหาน้อย ได้แก่ ด้านการเผชิญกับปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศ และด้านที่มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ คือด้านเยาวชนให้ความสำคัญกับการคบเพื่อนต่างเพศด้านการรับคำปรึกษาและปฏิบัติตามคำแนะนำจากผู้ใหญ่เมื่อต้องคบเพื่อนต่างเพศด้านการรับฟังคำปรึกษาปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศจากครูอาจารย์และผู้ปกครอง เมื่อเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศด้านการนำหลักธรรมมาใช้เมื่อเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศด้านภาวะอารมณ์เมื่อต้องเผชิญปัญหาในการคบเพื่อนต่างเพศหรือภาวะกดดันในการคบเพื่อนต่างเพศด้านภาวะอารมณ์เมื่อมีความกังวลเมื่อต้องเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศด้านภาวะอารมณ์ความรู้สึกเสียความมั่นใจเมื่อเจอสถานการณ์ผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศจากปัญหาดังกล่าวเนื่องจากเด็กให้ความสำคัญกับการคบเพื่อน เป็นช่วงที่ต้องการเพื่อนและต้องการให้เพื่อนยอมรับตน ดังนั้นครูและผู้ใหญ่จึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมเข้ามามีส่วนในการอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้และเข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ บัณฑิต สว่างโสภากุล ซึ่งกล่าวไว้ว่า การให้คำชี้แนะเป็นการช่วยเหลือให้บุคคลสามารถพัฒนาไปตามวิถีทางของตนอย่างสะดวกราบรื่น บุคคลแต่ละคนย่อมมีวิถีทางเฉพาะของตน หากเขามีพัฒนาการที่เป็นไปอย่างถูกต้องไม่มีอุปสรรคแล้ว เขาก็จะพบกับวุฒิภาวะต่างๆ ของตนเอง ดังนั้น การแนะนำแนวทางจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนา และขจัดปัดเป่าอุปสรรคที่จะมาขัดขวางการพัฒนานั้น

3. รูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจเชิงพุทธของนักเรียนในการเผชิญกับความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ จากการวิเคราะห์แบบสอบถามแบบปลายเปิด พบว่า ทางโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมต่างๆ ให้นักเรียน และมีการแนะนำเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศและการเผชิญกับความผิดหวัง นอกจากนี้ยังได้แนะนำการใช้สื่อออนไลน์ที่ทำให้เกิดปัญหาและแนะนำการใช้สื่อที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงพุทธวิธีในการสอนเพื่อนให้บุคคลได้เข้าใจธรรมะ ไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบ การเล่านิทาน เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนหลายๆโรงเรียนก็ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เข้าร่วมการอบรมธรรมะโดยมีพระอาจารย์เป็นผู้ให้การอบรมด้วยวิธี

สอนธรรมในรูปแบบต่างๆ ที่นักเรียนสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 : 56)

จากแบบสอบถามพบว่า มีด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการนำหลักธรรมมาประกอบในการคบเพื่อนต่างเพศด้านการนำหลักธรรมมาใช้ในการจัดการกับการเผชิญความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ และด้านเกี่ยวกับการรับฟังคำปรึกษาการคบเพื่อนต่างเพศของผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และการแนะนำหลักธรรมในการคบเพื่อนต่างเพศ เนื่องจากว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากครู ผู้ใหญ่หรือพระสงฆ์ ในการนำหลักธรรมมาใช้ในการคบเพื่อนต่างเพศจึงเป็นรูปแบบที่สามารถเกิดขึ้นได้อยู่บ่อยครั้ง ส่วนด้านการนำหลักธรรมมาใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาและการเผชิญความผิดหวังในการคบเพื่อนต่างเพศ ซึ่งอยู่ในระดับมาก นักเรียนส่วนใหญ่สามารถรับรู้ถึงหลักธรรมได้แต่ยังไม่ได้นำมาปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมและเป็นรูปแบบ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของฤทัยรัตน์ วรกิจใจดม (2551 : 121) ได้กล่าวไว้ว่า การนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างสงบสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งนักเรียนสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติให้เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธและแก้ไขปัญหาการเผชิญหน้ากับความผิดหวังในเรื่องของการคบเพื่อนต่างเพศและเรื่องอื่นๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะในการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้และเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูแนะแนว และครูฝ่ายปกครอง ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการสร้างรูปแบบความเข้มแข็งทางจิตใจแก่นักเรียน เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ผิดหวัง

1.2 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และผู้ปกครองนักเรียน ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างเต็มกำลัง

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการ กีฬา เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษานอกสถานที่ ซึ่งจะทำให้ไม่เครียด รวมถึงกิจกรรมกีฬา จะสร้าง สปีริต รู้จักแพ้-ชนะ แก่นักเรียน และเคารพกฎกติกา สร้างจิตใจให้เข้มแข็งแก่นักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ โดยกลุ่มตัวอย่างศึกษาในโรงเรียน/วิทยาลัย อาชีวศึกษา สังกัดรัฐบาลและเอกชน

2.2 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมในรูปแบบอื่นๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ แก่นักเรียนเมื่อเผชิญสถานการณ์อันไม่พึงประสงค์

2.3 ควรศึกษาบทบาทสถาบันการศึกษา ศาสนา และครอบครัวที่มีต่อการหล่อ หลอมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานศึกษาสังกัดสพม. 25 ทั้งรัฐบาลและเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด.(2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *ธรรมานุญชีวิตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
-(2543). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฤทัยรัตน์ วรกิจโจดม. (2551). *พุทธศาสนากับการมีชีวิตรื่นยาว*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตร บัณฑิต สาขาศาสนศึกษา. วิทยาลัยศาสนศึกษา: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักสถิติพยากรณ์. (2558). *วิเคราะห์เด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล๊อค.
- สุรชัย ศิริโกคาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี: ราชภัฏเทพสตรี.